

**RESPECTAREA PRINCIPIILOR
IMPERATIVE DE DREPT
INTERNAȚIONAL GENERAL ÎN
TRASAREA NOILOR DIRECȚII DE
ACȚIUNE EXTERNĂ A UNIUNII
EUROPENE**

Ștefan MOTĂȚĂIANU
Universitatea „Constantin Brâncuși” din
Târgu-Jiu

Rezumat: *The Treaty of Lisbon, become valid on December 1st 2009, promotes a series of new things regarding the external and common security policy, establishing a series of new directions in the external action of the European Union. The rules included in the consolidated version, of the Treaty regarding the European Union (TUE) and as well in the Treaty regarding the Functioning of the European Union (TFUE) are the proof of the plain concordance between the dispositions of external policy of the Union and the fundamental principles of General International Law.*

Cuvinte cheie: *ordinea juridică internațională, tratat, Acțiunea Externă a Uniunii Europene, politica externă și de securitate comună, reglementare*

1. Dreptul internațional general – factor de echilibru și securitate al societății internaționale

Principal factor de reglementare al relațiilor sociale, dreptul în general reflectă societatea în care se dezvoltă. Raportul bilateral drept-societate implicând influențe reciproce, a fost confirmat istoric și în domeniul relațiilor internaționale indiferent de nivelul, universal ori numai regional, la care se derulează. Existența societății internaționale este de neconceput fără coordonarea printr-un sistem normativ

**PRINCIPLES OF GENERAL
INTERNATIONAL LAW WHEN
TRACING NEW DIRECTIONS OF
EXTERN ACTION OF THE
EUROPEAN UNION**

Ștefan MOTĂȚĂIANU
„Constantin Brâncuși” University of
Târgu-Jiu

Abstract: *The Treaty of Lisbon, become valid on December 1st 2009, promotes a series of new things regarding the external and common security policy, establishing a series of new directions in the external action of the European Union. The rules included in the consolidated version, of the Treaty regarding the European Union (TUE) and as well in the Treaty regarding the Functioning of the European Union (TFUE) are the proof of the plain concordance between the dispositions of external policy of the Union and the fundamental principles of General International Law.*

Key words: *international legal order, treaty, Extern Action of the European Union, extern policy and common security, regulation*

1. General international law – balance and security factor of the international society

The main factor in the regulation of social relationships, the law, generally, reflects the society in which it develops. The bi-lateral rapport law-society meaning mutual influences was historically confirmed even in the domain of international relations no matter the level to which it developed, be it universal or only regional. The existence of the international society is not possible without coordination

reprezentat de dreptul internațional public, despre care se afirmă că este “o condiție *sine qua non* pentru existența ordinii juridice internaționale și premisa juridică esențială pentru menținerea păcii, securității internaționale, a libertății și progresului omenirii”¹.

În viziunea celor mai mulți autori, atât în literatura română cât și străină dreptul internațional este definit ca un ansamblu de norme, elaborate de subiectele de drept internațional, în principal statele, pe baza acordului de voință liber exprimat. Ceea ce ni se pare esențial de subliniat este însă caracterul de **sistem** al dreptului internațional, ansamblul de norme internaționale, căpătând acest caracter sub influența factorului politic. Analizat ca sistem, dreptul internațional public prezintă unele caractere specifice care conduc la o diferențiere în raport, atât cu sistemul normativ intern al statelor cât și cu sistemele regionale cum este de pildă cel al Uniunii Europene. Pe de altă parte dreptul internațional public prezintă o serie de legături derulate în cadrul raporturilor atât cu dreptul comunitar ca și cu dreptul intern al statelor, analiza acestui sistem relațional surprinzând rolul prevalent al dreptului internațional în raport cu sistemele de drept regionale dar și cu cele naționale.

2. Ordinea juridică internațională și ordinea juridică comunitară

Ordinea juridică internațională acționează unitar la nivelul întregului sistem internațional pentru recunoașterea și promovarea valorilor fundamentale precum suveranitatea, pacea, securitatea, dezvoltarea etc. Se consideră că ea reprezintă ansamblul reglementărilor internaționale precum și mecanismele și procesele implicate în crearea, interpretarea și aplicarea reglementărilor respective.²

through a normative system represented by the public international law, of which they say it is “a *sin qua non* condition for the existence of the international legal order and it is also the essential legal premises for the maintenance of peace, international security, of freedom and human progress.”⁷

For many authors coming either from the Romanian or the foreign literature, international law is defined as an ensemble of norms, made up of the subjects of international law, mainly the states, based on the will agreement expressed freely. What seems to be essential is the system character of international law, ensemble of international norms, having this aspect under the influence of the politic factor. Analyzed as a system, the public international law has certain specific features which lead to a difference in rapport concerning the intern normative system of the states as well as the regional systems – for example those of the European Union. Otherwise, public international law has a series of connections which take place in these rapports with the communitarian law as well as with the intern law of the states, the analysis of this rational system emphasizes the prevalent role of the international law compared to the systems of regional and national law.

2. International legal order and communitarian legal order

International legal order acts as a whole at the level of the entire international system in order to recognize and promote fundamental values as sovereignty, peace, security, development etc. It is considered that it represents the ensemble of international regulations as well as the mechanisms and processes implied in the creation, interpretation and application of those regulations.⁸

We can draw the conclusion that international legal order is organized on

Putem trage de aici concluzia că ordinea juridică internațională este organizată pe două nivele, unul normativ și un altul instituțional, fiecare cu implicații majore în viața societății internaționale. Dincolo de caracterul său universal, această ordine lasă totuși loc celorlalte ordini juridice parțiale (sectoriale) generate de crearea organizațiilor internaționale, ca și ordinilor juridice regionale.³

La rândul său ordinea juridică comunitară reprezintă forma cea mai evoluată a unei construcții originale, distinctă și separată de ordinea juridică internațională generală. Originalitatea și specificitatea construcției comunitare “rezultă în deosebi din independența instituțiilor comunitare față de statele membre, din instituționalizarea creării și aplicării normelor de drept și, nu în ultimul rând, din raporturile directe cu persoanele fizice și juridice ale statelor membre prin efectul direct al actelor normative comunitare, care le deosebește de orice altă organizație internațională, apropiindu-le de o structură federală”⁴.

Comunitățile europene au fost create pe baza tratatelor încheiate potrivit dreptului internațional și au fost considerate subiecte de drept internațional de tipul organizațiilor internaționale interguvernamentale, în prezent Uniunea Europeană fiind considerată subiect de drept internațional. În privința raportului dintre dreptul internațional și dreptul comunitar apreciem că cel mai semnificativ element de consacrare a prevalenței dreptului internațional asupra celui comunitar este reglementarea cuprinsă în articolul 103 din Carta O.N.U. potrivit căruia: “în caz de conflict între obligațiile membrilor Națiunilor Unite decurgând din prezenta Cartă și obligațiile lor decurgând din orice alt acord internațional, vor prevala obligațiile decurgând din prezenta Cartă”.

two levels, a normative one and an institutional one, each with major implications in the life of the international society. Above its universal character, this order leaves room to other partial (sector) legal orders generated by the creation of international organizations as the regional legal orders.⁹

In its turn, communitarian legal order is the most evolved form of an original construction, distinct and separated from the general international legal order. The originality and specification of the communitarian construction “results mainly from the independence of communitarian institutions regarding the member states, from institutionalizing the creation and application of the legal norms, and, not as a last argument, from direct rapports with physical and juridical people of the member states by the direct effect of the acts of communitarian normative, which makes it different from any other international organization, getting them to be similar to a federal construction.”¹⁰

European communities have been created on the basis of the treaties made up according to the international law, and were considered subjects of international law like the international inter-governmental organizations, and in nowadays the European Union is considered to be a subject of international law.

In the rapport between the international law and the communitarian one we think that the most significant element that leads to the consecration of the prevalence of international law over the communitarian one is the regulation stipulated in article 103 from O.N.U. Book, according to which: “in case of conflict between the obligations of the United Nation members according to the present Book and their obligations according to any other international agreement, the obligations from this Book will prevail.”

3. Tratatul de la Lisabona privind politica și acțiunea externă a Uniunii Europene, o confirmare a principiilor fundamentale de drept internațional

Tratatul de la Lisabona este un tratat de amendare a tratatelor existente, pe de o parte fiind modificat Tratatul privind Uniunea Europeană (TUE Maastricht 1992) precum și Tratatul de instituire a Comunității Europene (Roma 1957). Acesta din urmă a fost redenumit “Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene” (TFUE). Tratatul de reformă de la Lisabona a intrat în vigoare de la data de 1 decembrie 2009. Versiunea consolidată a Tratatului privind Uniunea Europeană și a Tratatului privind funcționarea Uniunii Europene conține o serie de prevederi privind acțiunea externă cât și în privința politicii externe și de securitate comună. Se apreciază că reglementările privind acțiunea externă a Uniunii “prezintă cele mai multe elemente de noutate, neconstituind o simplă sistematizare a prevederilor existente, fiind domeniul care introduce noi instituții și proceduri”⁵.

Acțiunea externă a Uniunii Europene este reglementată printr-un deplin acord cu prevederile articolului 103 din Carta O.N.U., ce consacră prevalența Cartei O.N.U. în raport de orice alt acord internațional. Această concordanță este susținută prin articolul 21 din versiunea consolidată a TUE, care la punctul 1 precizează că acțiunea Uniunii pe scena internațională are la bază respectarea principiilor Cartei O.N.U. și a dreptului internațional, urmând ca Uniunea să promoveze soluții pentru problemele comune, **în special în cadrul O.N.U.**

De asemenea, același articol la punctul 2 lit.(c) orientează acțiunea externă a Uniunii în scopul menținerii păcii, prevenirii conflictelor și consolidării securității internaționale în conformitate cu **scopurile și principiile Cartei O.N.U.**

3. Lisbon Treaty regarding the policy and extern action of the European Union, a confirmation of the fundamental principles of international law

Lisbon Treaty is a treaty that amends the existent treaties, on one hand being modified the Treaty of the European Union (TUE Maastricht 1992) as well as the Treaty of Funding the European Community (Rome, 1957). The latter was renamed “The treaty concerning the function of the European Union” (TFUE). The reform treaty from Lisbon entered into force on 1 of December 2009. The consolidated version of the Treaty regarding the European Union and of the Treaty regarding the function of the European Union has a series of stipulations concerning the extern action as well as the extern policy and common security. It is said that the stipulations concerning the extern action of the Union “have the most new elements, rebuilding a simple systematization of existing stipulations, belonging to the domain that introduces new institutions and procedures.”¹¹

European Union's external action is fully regulated by an agreement with Article 103 of the UN Book. United Nations Book establishes prevalence in relation to any other international agreement. This concordance is supported by Article 21 of the TEU consolidated version, which at point I said that the Union's action on the international scene is based on the principles of UN Book and international law, following the Union to promote solutions to common problems, especially in the UN.

Also, the same article in section 2 letter (C) directs the Union's external action to preserve peace, prevent conflicts and strengthen international security in accordance with the purposes and principles of UN Book and the principles of Helsinki Final Act and objectives of the

precum și cu principiile Actului final de la Helsinki și cu obiectivele Cartei de la Paris, inclusiv frontierele externe.

Tratatul privind Uniunea Europeană (TUE) reglementează o serie de obiective de acțiune externă stabilind că în realizarea unui nivel înalt de cooperare în toate domeniile relațiilor internaționale, Uniunea Europeană are ca scop:

- promovarea dezvoltării durabile pe plan economic, social și de mediu a țărilor în curs de dezvoltare, cu scopul primordial de a eradica sărăcia;
- încurajarea integrării tuturor țărilor în economia mondială, inclusiv prin eliminarea treptată a barierelor în calea comerțului internațional;
- elaborarea unor măsuri pentru conservarea și îmbunătățirea calității mediului și gestionarea resurselor naturale mondiale, în vederea asigurării unei dezvoltări durabile;
- acordarea de asistență populațiilor țărilor și regiunilor care se confruntă cu dezastre naturale sau provocate de om;
- promovarea unui sistem internațional bazat pe o cooperare multilaterală mai puternică și pe o bună guvernare globală.

La rândul său, Tratatul pentru Funcționarea Uniunii Europene (TFUE) conține o serie de dispoziții privind acțiunea externă a Uniunii precizând că principiile și obiectivele acesteia sunt prevăzute în titlul V, cap. I din Tratatul Uniunii Europene (TUE), tratatul reglementând cooperarea cu țările terțe și ajutorul umanitar, acordurile internaționale încheiate de Uniune cu țările terțe, în articolul 220 (ex-articolele 302-304 TCE) precizându-se că Uniunea stabilește orice formă de cooperare cu organele O.N.U. și instituțiile sale specializate.

Paris Book, including borders.

The Treaty on the European Union (TEU) regulates a number of object of external actions laid down that in achieving a high level of cooperation in all fields of international relations, European Union aims to:

- promoting sustainable economic development, social and environmental of the countries that are developing, with the primary aim of eradicating poverty;
- Encouraging integration of all countries in the world economy, including the gradual elimination of barriers of international trade;
- Development of measures for conservation and environmental enhancements and global natural resources management to ensure sustainable development;
- Assist the population and regions facing natural disasters or made by man;
- promote an international system based on stronger multilateral cooperation and good global governance.

In turn, the Treaty for Functioning of the European Union (TFEU) contains several provisions specifying the Union's external action principles and objectives are provided in Title V head. 1 of the Treaty on European Union (TEU), the treaty governing cooperation with third countries and humanitarian aid, international agreements concluded by the Union with third countries, in Article 220 (ex TEC Articles 302-304) specifying that the Union shall establish any form of cooperation with UN bodies and its specialized agencies.

4. Extern Action of the European Union and its extern policy and common security, in the regulation of the Lisbon Treaty

Stipulations regarding the extern action of the Union are comprised in the Treaty of the European Union (TUE) as

4. Acțiunea Externă a Uniunii Europene și politica sa externă și de securitate comună, în reglementarea conținută de Tratatul de la Lisabona

Prevederi privind acțiunea externă a Uniunii sunt conținute atât în Tratatul Uniunii Europene (TUE) cât și în Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene (TFUE). Până la momentul Maastricht, Comunitatea Europeană nu avea oficial o politică externă propriu-zisă, întâlnirile dintre miniștrii de externe ai țărilor membre neimplicând o competență oficială supranațională în materie. Tratatul de la Maastricht avea să creeze un al doilea pilon al Uniunii Europene sub forma Politicii Externe și de Securitate Comună (PESC). Acestui pilon i s-a acordat în mod continuu ascendent o importanță aparte, astfel că după intrarea în vigoare a Tratatului de la Lisabona titlul V din TUE are ca obiect Dispozițiile generale privind acțiunea externă a Uniunii Europene și dispoziții speciale privind politica externă și de securitate comună, iar Partea a V-a din TFUE cuprinde Dispoziții privind acțiunea externă a Uniunii.

Noua reglementare a politicii externe și de securitate comună cuprinsă în tratatul de la Lisabona introduce o serie de elemente de noutate. S-au produs schimbări de natura instituțională în cadrul PESC, un rol important prin atribuțiile conferite revenind Președintelui Consiliului European și Înalțului Reprezentant pentru politica externă și de securitate comună. În politica externă și de securitate comună Consiliul și Înalțul Reprezentant al Uniunii pentru afaceri externe asigură unitatea, coerența și eficiența acțiunii Uniunii (art. 26 TUE – ex art. 13). Înalțul Reprezentant al Uniunii pentru afaceri externe și politica de securitate va fi ales de către Consiliul European cu majoritate calificată, cu acordul Președintelui Comisiei Europene. Înalțul Reprezentant va prezida Consiliul de Afaceri Externe, prezentând propuneri

well as in the Treaty regarding the function of the European Union (TFUE). Until the Maastricht moment, the European Community did not have, officially, an extern policy, the meetings between the ministers of foreign affairs of the states that were members, did not involve a supra-national official competence in this matter. The Maastricht treaty would create a second pillar of the European Union under the form of the Extern Policy of Common Security (PESC). This pillar was granted in an ascendant continuous way, a special importance so that after the Treaty of Lisbon title 5 enter into force from TUE has as general dispositions regarding the extern action of the European Union and special dispositions regarding the extern policy and the common security, and part 5 from TFUE has dispositions regarding the extern action of the Union.

The new regulation of the extern policy and of common security which are part of the treaty of Lisbon, introduce a series of new elements. There have been some changes of institutional nature in PESC, an important role by attributes given to the president of the European Council and the high spokesman for extern policy and of common security.

In the extern policy and the common security, the Council and the high spokesman of the Union for extern business ensures unity, coherence and the efficiency of the Union's action (art. 26 TUE – ex art.13). The High Spokesman of the Union for extern business and security policy will be elected by the European Council, with the qualified majority, having the agreement of the President of the European Commission. The High Spokesman will preside the Council of extern business, presenting proposals for actions of the Union in his domain.

The High Spokesman is the vice-president of the commission, where he is responsible of the domain of extern relations of the Union and he coordinates

pentru acțiuni ale Uniunii în domeniul său de competență. Înalțul Reprezentant deține concomitent și funcția de vicepreședinte al Comisiei, funcție în care este responsabil de domeniul relațiilor externe ale Uniunii și de coordonarea acțiunii externe a Uniunii, asigurând coerența măsurilor din acest domeniu. În activitatea sa Înalțul Reprezentant este sprijinit de un serviciu de acțiune externă alcătuit din funcționari ai Comisiei Europene. În domeniile de politică externă și securitate comună Înalțul Reprezentant va reprezenta Uniunea împreună cu Președintele Consiliului European. Reprezentarea externă a Uniunii în alte domenii decât politica externă și de securitate comună va fi gestionată de către Comisie prin comisarul de resort. Înalțul Reprezentant va avea rolul de coordonare generală a acțiunilor Uniunii în aceste domenii.

O altă noutate introdusă de Tratat privește Politica Europeană de Securitate și Apărare (PESA). Noile reglementări ținesc spre o apărare comună, de îndată ce Consiliul European va decide în acest sens, decizie ce urmează a fi adoptată cu unanimitate și supusă ratificării statelor membre.⁶

Prin noile reglementări, se extinde numărul misiunilor Uniunii în domeniul apărării de la cele actuale de menținere a păcii și de gestionare a crizelor, la cele de dezarmare, misiuni de conciliere și asistență în domeniul militar, misiuni de prevenire a conflictelor și operațiuni de stabilizare la sfârșitul conflictelor precum și misiuni care pot contribui la lupta împotriva terorismului inclusiv prin sprijinul adus statelor terțe pentru combaterea terorismului pe propriul teritoriu.

Noile reglementări prefigurează de asemenea crearea unei Agenții Europene de Apărare sub autoritatea Consiliului, care va urmări realizarea obiectivelor PESA dar și promovarea unei politici europene autonome în domeniul armamentului.

the extern actions of the Union, ensuring the coherence of the measures in this domain. In his activity, the High Spokesman receives support from a service of extern actions made up of officers of the European Commission. In the domains of extern policy and common security, the High Spokesman will represent the Union along with the President of the European Council. Extern representation of the Union in other domains then the ones of extern policy and common security will be managed by the Commission through its Commissioner of resort. The Representative will be responsible for overall coordination of EU actions in these areas.

Another novelty introduced by the Treaty concerning the European Security and Defence Policy (ESDP). New regulations aim to a common defense, once the European Council decides in this regard, the decision to be adopted unanimously and subject to ratification by Member States.¹²

Through the new regulations we see an expansion of the number of EU missions in defense of the current peacekeeping and crisis management in the disarmament, reconciliation and assistance missions in the military, field missions of conflict prevention and stabilization operations at the end of conflicts and missions that contribute to the fight against terrorism including through assistance given to third states to combat terrorism on their territory.

The new regulations also hope to create a European Defence Agency under the authority of the Council, which will pursue the objectives of ESDP but also promoting an autonomous European policy in the field of weapons.

Lisbon Treaty also introduces new provisions on humanitarian aid. Article 214 of TFEU says that humanitarian aid "refers to a point, to provide assistance and help people in third countries, victims of natural or manmade disasters, and protect them to

Tratatul de la Lisabona introduce de asemenea noi prevederi privind ajutorul umanitar. Se arată astfel în articolul 214 din TFUE că ajutorul umanitar “vizează în mod punctual, să acorde asistență și ajutor populației din țările terțe victime ale unor catastrofe naturale sau provocate de om, precum și să le protejeze pentru a face față nevoilor umanitare, care apar în aceste situații diferite. Acțiunile Uniunii și ale statelor membre se completează și se susțin reciproc.”

Prin reglementările sale Tratatul de la Lisabona are în vedere și relațiile de bună vecinătate ale Uniunii. În cadrul Tratatului pentru Uniunea Europeană a fost introdus articolul 8 în care se arată că Uniunea dezvoltă relații privilegiate cu țările învecinate, în vederea stabilirii unui spațiu de prosperitate și de bună vecinătate, întemeiat pe valorile Uniunii și caracterizat prin relații strânse și pașnice bazate pe cooperare. În privința relațiilor Uniunii cu organizațiile internaționale și cu țările terțe, Tratatul de la Lisabona introduce în cadrul TFUE dispoziții, ce precizează că reprezentarea Uniunii se asigură prin delegațiile acesteia în țările terțe și pe lângă organizațiile internaționale, aflate sub autoritatea Înalțului Reprezentant pentru afaceri externe și politica de securitate. O altă reglementare cu caracter de noutate promovată prin Tratatul de la Lisabona o reprezintă articolul 222 din TFUE privind **clauza de solidaritate**. În baza acestei noi prevederi, Uniunea și statele sale membre acționează în comun, în spiritul solidarității în cazul în care un stat membru face obiectul unui atac terorist, ori al unei catastrofe naturale sau provocate de om. O astfel de acțiune comună presupune mobilizarea tuturor instrumentelor de care dispune Uniunea, inclusiv mijloace militare puse la dispoziție de statele membre, acțiunea fiind coordonată în cadrul Consiliului

cope with humanitarian needs that arise in these different situations. The Union and the Member States complement and reinforce each other.”

Through its regulatory Lisbon Treaty has as objective good neighborly relations of the Union. In the Treaty on European Union was introduced Article 8 which shows that the EU develop relationships with neighboring countries in order to establish a prosperity and good neighborliness space, founded on the Union's values and characterized by close and peaceful relations based on cooperation. The Union's relations with international organizations and with third countries, the Treaty of Lisbon introduces in TFEU provisions, which say that Union representation is provided by its delegations in third countries and international organizations, which are under the authority of the High Representative for Foreign Affairs and Security Policy. Another regulatory novelty promoted by the Lisbon Treaty is the Article 222 in TFEU regarding the solidarity clause. Under this new provision, the Union and its Member States act jointly, in the spirit of solidarity if a Member State is the subject of a terrorist attack or of natural or manmade disasters. Such joint action requires mobilization of all tools available in the Union, including military resources made available by the Member States, the action is coordinated within the Council.

Conclusions

Exemplifying the main policies EU foreign policy and security policy as they are drawn into the consolidated version of the Treaty of European Union (TEU) and the Treaty on the functioning of the European Union (TFEU) lead to conclusion that legal order of the European Community is fully integrated in the

Concluzii

Trecerea în revistă a principalelor direcții de acțiune a Uniunii Europene în domeniul politicii externe și de securitate comună așa cum acestea sunt trasate în versiunea consolidată a Tratatului privind Uniunea Europeană (TUE) ca și a Tratatului privind funcționarea Uniunii Europene (TFUE) conduc la concluzia că ordinea juridică comunitar-europeană este integrată pe deplin ordinii juridice internaționale, Tratatul de la Lisabona promovând cât se poate de transparent rolul prevalent al sistemului juridic internațional în relația sa cu cel regional european. Întregul ansamblu de reglementări privind politica externă a Uniunii Europene are în vedere respectarea principiilor fundamentale de drept internațional general.

Bibliografie

1. Dumitra Popescu "Considerații privind raportul dintre dreptul internațional public și dreptul comunitar" în *Dinamica relațiilor internaționale în epoca contemporană – studii juridice*. Ed. Universul Juridic, București 2006
2. *Black Dictionary*, Eight edition, Brian Gorner
3. Pierre-Marie Dupuy, *Droit international public*, 5-eme, Ed. Dalloz 2000
4. Ioana Eleonora Rusu, Gilbert Gornig, *Dreptul Uniunii Europene*, Ed. a 3-a, Ed. C.H. Beck București 2009
5. Anamaria Groza, *Uniunea Europeană. Drept Instituțional*, Ed. C.H. Beck, București, 2008

international legal order. Lisbon treaty promoting as transparent as possible, the prevalent role of the international legal system towards the European Regional. The whole set of regulations on foreign policy of the European Union has to respect the main principles of international law generally.

Bibliography

1. Dumitra Popescu, "Considerations regarding the rapport between public international law and communitarian law" in *The Dynamic of international relations in our age-legal studies*, Ed. Legal Universe, Bucharest, 2006
2. *Black Dictionary* - Eight edition, Brian Gorner
3. Pierre-Marie Dupuy, *Droit international public*, 5-eme, Ed. Dalloz 2000
4. Ioana Eleonora Rusu, Gilbert Gornig, *Law of the European Union*, Ed. 3, Ed. C.H. Beck Bucharest, 2009
5. Anamaria Groza. *European Union. Institutional Law*. Ed C.H. Beck. Bucharest, 2008

¹ Dumitra Popescu – "Considerații privind raportul dintre dreptul internațional public și dreptul comunitar" în *Dinamica relațiilor internaționale în epoca contemporană – studii juridice*. Ed. Universul Juridic, București 2006, pag. 284

² Black Dictionary – Eight edition, Brian Gorner redactor șef, pag. 914

³ Pierre-Marie Dupuy, *Droit international public*, 5-eme, Ed. Dalloz 2000, pag 16

⁴ D. Popescu, op.cit. pag. 288

⁵ Ioana Eleonora Rusu, Gilbert Gornig – Dreptul Uniunii Europene, Ed. a 3-a, Ed. C.H. Beck București 2009, pag. 367

⁶ Anamaria Groza, Uniunea Europeană. Drept Instituțional, Ed. C.H. Beck, București, 2008, pag. 63-64

⁷ Dumitra Popescu - “Considerations regarding the rapport between public international law and communitarian law” in The Dynamic of international relations in our age-legal studies, Ed. Legal Universe, Bucharest, 2006, p.284

⁸ Black Dictionary-Eight edition, Brian Gornig – chief editor, p.914

⁹ Pierre-Marie Dupuy, Droit international public, 5-eme, Ed. Dalloz 2000, p.16

¹⁰ D. Popescu, op.cit., p.288

¹¹ Ioana Eleonora Rusu, Gilbert Gornig – Law of the European Union, Ed. 3, Ed. C.H. Beck Bucharest, 2009, p.367

¹² Anamaria Groza. European Union. Institutional Law. Ed C.H. Beck. Bucharest, 2008, p. 63-64